

UNIVERZITA PALACKÉHO
V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Alice Skoumalová

Obor: Speciální pedagogika pro 2. stupeň a Střední školy, Společenské vědy se
zaměřením na vzdělávání

Ohlas událostí z let 1945-1948 v obci
Rohle

Response to events from 1945-1948 in the village Rohle

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a uvedla v ní všechny použité zdroje a literaturu.

V Olomouci dne2021.

.....

Alice Skoumalová

Poděkování

Děkuji vedoucí své bakalářské práce Mgr. Monice Kudelové za odborné rady a vedení při zpracování této práce, pracovníkům Státního okresního archivu v Šumperku, za pomoc při sběru dat a bádání v historických pramenech, starostce obce Rohle a kronikářce Evě Petrášové za ochotu a objasňování historických dat.

Obsah

<i>Úvod</i>	5
1. ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA V LETECH 1945-1948	6
1.1. Konec druhé světové války	6
1.2. Košický vládní program	6
1.3. Benešovy dekrety	7
1.4. Odsun	7
1.5. Divoký odsun (květen- září 1945).....	7
1.5.1. Organizovaný odsun	8
1.5.2. Konfiskace německého majetku	9
1.6. Parlamentní volby v roce 1946.....	10
1.7. Propagační a agitační kampaň komunistů	10
1.8. 25. únor 1948	11
1.9. Volby do parlamentu 30. května 1948.....	12
2. ROHLE V LETECH 1945-1948	13
2.1. Obec Rohle	13
2.2. Konec války a osvobození obce Rohle	13
2.2.1. Osvobození Janoslavic	15
2.3. Konfiskování majetku a osidlování	16
2.4. Odsun Němců	18
2.5. Volby v roce 1946	22
2.6. Školy.....	24
2.7. Společenský život.....	27
2.8. Rok 1947.....	28
2.8.1. Konfiskace a přerozdělování majetku v roce 1947	28
2.9. Únor 1948	29
<i>Závěr</i>	30
<i>Seznam literatury</i>	31
<i>Seznam ostatních zdrojů</i>	33
<i>Seznam obrazové přílohy</i>	34

Úvod

Bakalářská práce se věnuje událostem z let 1945-1948 v obci Rohle. Téma jsem si vybrala, neboť mne zajímá historie a chtěla jsem se dozvědět více o vymezeném období ve své obci. Cílem bakalářské práce je přiblížit ohlas politických událostí krátkého poválečného období tzv. třetí Československé republiky v Rohli, jakož i nastínění jejího socio-kulturního vývoje, včetně školství.

Práce je členěna do dvou kapitol. První kapitola je věnována obecnému historickému kontextu poválečného Československa od konce druhé světové války po únorový komunistický převrat v roce 1948. Představeny jsou vybrané stěžejní problémy, s nimiž se musela znovusjednocená Československá republika po válce vypořádat. Pozornost je věnována především odsunu německého obyvatelstva a navrácení za války Němci zabraného majetku. Další podkapitoly se zabývají prvními poválečnými volbami do Ústavodárného národního shromáždění v roce 1946, propagační a agitační kampaní komunistů a okolnostem tzv. vítězného únoru 1948. Uvedené klíčové momenty byly vybrány zejména z důvodu jejich výrazných ohlasů v samotné obci Rohle, jimž je věnována druhá kapitola.

Obec Rohle byla do konce války tvořena převážně německy hovořícími obyvateli, z nichž většina musela být na základě Benešových dekretů odsunuta. Pouze malá skupina těch, kterým bylo prokázáno, že se za války neucházeli o říšskoněmecké občanství a nespolupracovali s nacistickým režimem, mohli v obci zůstat a získat československé občanství. Na problematiku odsunu v obci Rohle se proto zaměřuje jedna celá podkapitola. Následně se text věnuje výsledkům voleb v roce 1946, z nichž je patrná orientace Rohelanů na podporu komunistické strany. Další podkapitoly nastiňují společenský život a vývoj školství v obci. Poslední část již reflektuje ohlas komunistického převratu v únoru 1948, kdy tato událost byla obyvateli obce přijata kladně, což dokládá výsledky voleb z roku 1946.

V práci jsem čerpala z primárních archivních pramenů, zejména místních kronik i sekundární odborné literatury. Jelikož dosud nebyla vydána žádná publikace o dějinách naší obce, spatřuji ve své práci především v této oblasti přínos.

1. ČESKOSLOVENSKÁ REPUBLIKA V LETECH 1945-1948

1.1. Konec druhé světové války

Od 17. července do 2. srpna 1945 probíhalo jednání představitelů vítězných mocností, tzv. Velké trojky (F. D. Roosevelt, W. L. S. Churchill a J. S. Stalin), jehož cílem byla, mimo jiné, bezpodmínečná kapitulace Japonska. K této se japonský císař odhodlal až poté, co byly 6. a 9. srpna 1945 svrženy atomové pumy na japonská města Hirošimu a Nagasaki. K definitivnímu konci druhé světové války tak došlo 2. září 1945.¹

Na evropském kontinentu ovšem válka skončila již 8. května 1945, kdy vstoupila v platnost všeobecná kapitulace Německa, podepsaná předchozího dne v Remeši. V Praze byla kapitulace německých jednotek sjednána téhož dne.²

1.2. Košický vládní program

Počátky jednání o poválečném uspořádání obnovené ČSR lze spatřovat již v roce 1943, kdy byla dne 12. prosince v Moskvě podepsána Smlouva o přátelství, vzájemné pomoci a poválečné spolupráci mezi Československem a SSSR. Koncem války se stala rozhodující jednání mezi londýnskou a moskevskou československou emigrací v Moskvě, jejímž výsledkem bylo jmenování nové vlády v čele se Zdeňkem Fierlingerem a zveřejnění Košického vládního programu.³

Košický vládní program byl signifikován v Moskvě, již v březnu roku 1945. Do platnosti vzešel 5. dubna 1945 v Košicích, z čehož vznikl i jeho název. Hlavním cílem tohoto vládního programu bylo vyhlášení obnoveného Československa jako státu dvou rovnoprávných národů. Dalšími cíli bylo snížení hospodářských rozdílů, obnova hospodářství, potrestání válečných zločinců, zrádců a kolaborantů, konfiskace majetku Němců a Maďarů, odsun Němců.⁴

¹ ŠAROCHOVÁ, Gabriela V., Pavel BĚLINA, Jiří KAŠE, Jan Pavel KUČERA a Jaroslav CUHRA. *České země v evropských dějinách*. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-795-5.

² ŠAROCHOVÁ, Gabriela V., Pavel BĚLINA, Jiří KAŠE, Jan Pavel KUČERA a Jaroslav CUHRA. *České země v evropských dějinách*. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-795-5.

³ BĚLINA, Pavel. *Dějiny země Koruny české*. 9. vyd. Praha: Paseka, 2003. ISBN 80-7185-607-X.

⁴ *Košický vládní program: program nové čs. vlády Národní fronty Čechů a Slováků*. 5. vyd. (ve Svobodě 3. vyd.). Praha: Svoboda, 1984.

1.3. Benešovy dekrety

Jelikož dosud nebylo ustaveno Národní shromáždění, zákonodárnou moc měl v rukou prezident, který v této době vydával dekrety.

Benešovy dekrety jsou dekrety vydané prezidentem republiky jako prozatímní zákony, jelikož ještě nebylo ustanoveno Národní shromáždění, které by řešilo otázky státu, tudíž se veškeré právní legislativní akty prováděly pomocí prezidentských dekretů.⁵

1.4. Odsun

Nenávist vůči Němcům byla dostupná v celé republice jako celku, ale i přesto šlo vidět u některých obyvatel, velice malé skupiny, že se chtějí držet demokratických zásad a neodsuzovat všechny Němce hromadně, nýbrž dělit viníky od nevinných.⁶

1.5. Divoký odsun (květen- září 1945)

Během počátku měsíce května začalo hromadné blouznění a vyhánění německých obyvatel. Vyhánění předbíhalo jakékoliv právní normy, chybělo rozhodnutí vítězných mocností, scházela regulace odsunu.⁷

„Když v 15.00 hodin končila pracovní doba a především zaměstnanci firmy Schicht museli jít domů přes labské mosty, řádily v blízkosti Tržního náměstí nejdivočejší tlupy. Házely ženy s dětskými kočárky do Labe, a ty se staly terčí pro vojáky, kteří stříleli na ženy tak dlouho, až z proudu již nevypluly. Také do vodního rezervoáru na Tržním náměstí házeli Němce, a sotva se vynořili, tyčemi je stlačovali pod hladinu. Teprve kolem 17 hodiny se ukázalo několik ruských důstojníků, kteří se snažili vyklidit ulice. Večer 31. července byli mrtví sneseni na tři sběrná místa a odvezeni nákladními auty. Na těchto třech místech se napočítalo 400 mrtvých.“⁸

V občanech se nahromadilo tolik zloby, odmítnutí, ponížení a násilí, jež se Třetí říše dopustila, že nebrali v potaz ani lidskost, natož důstojnost.

⁵ Benesovy dekrety. 302 Found [online]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/dek/>

⁶ KAPLAN, Karel. *Pravda o Československu 1945-1948*. Praha: Panorama, 1990. Stopy, fakta, svědectví (Panorama). ISBN 80-7038-193-0.

⁷ KAPLAN, Karel. *Pravda o Československu 1945-1948*. Praha: Panorama, 1990. Stopy, fakta, svědectví (Panorama). ISBN 80-7038-193-0.

⁸ BĚLINA, Pavel. *Dějiny země Koruny české*. 9. vyd. Praha: Paseka, 2003. ISBN 80-7185-607-X.

1.5.1. Organizovaný odsun

Právníkým podkladem pro vysídlování německého obyvatelstva se staly Benešovy dekrety.

„K dosavadní likvidaci školství v jejich jazyce, k povinnosti nosit ve městech označení páskou, k omezení nákupní doby, k zákazu návštěvy veřejných místností a používání hromadných dopravních prostředků, k zákazu opustit místo bydliště, přibyla ztráta československého státního občanství dekretem 33 z 2. 8. 1945.“⁹

Organizovaný odsun byl zahájen na základě jednání zmiňované Postupimské konference, kde se sešli členové vítězných mocností, na níž si československá vláda určila jediný hlavní cíl, a to v co nejkratším čase vysídlit co nejvíce Němců. Vláda Československa postupovala k tomuto cíli velmi jednoduše a především rychle, jelikož měla strach ze změny stanoviska mocností.¹⁰

Československá vláda odpověděla vítězným mocnostem na zprávu z Postupimské konference, v čemž prokazovala souhlas s vysídlením 2,5 milionů Němců. Pochopitelně britské a americké okupační úřady si vyžádaly přesnější informace o lidech německé národnosti, jež mají být vysídleni. Okupační úřady souhlasily s tím, že do ruského pásma okupační zóny bude odsunuto 750 tisíc Němců a do okupačního pásma angloamerického 1,75 milionů Němců z Československa. Začátek odsunu byl stanoven na 1. prosince 1945, konec na 1. července 1946.¹¹

Plán rychlého odsunu se nedařil, první vlak s vysídlenými Němci odjel až 25. ledna 1946 do amerického pásma okupační sféry v Německu. Od ledna bylo vysídlování dobře zorganizované, jak si sama americká strana chválila, ale problém byl s odsunem do sovětského území. Z důvodu sovětské nepřístupnosti začali mít obavy Američané, kteří chtěli ujištění o tom, že bude dodržena nějaká rovnováha. Vzhledem k neochotě jednat ze strany maršála Žukova se vydal ministr Ripka na jednání přímo do Moskvy. V Moskvě jednal přímo se Stalinem, jenž si vyžádal maršála Žukova v telefonu a prakticky ho přinutil k příjmu Němců do sovětského

⁹ KAPLAN, Karel. *Pravda o Československu 1945-1948*. Praha: Panorama, 1990. Stopy, fakta, svědectví (Panorama). ISBN 80-7038-193-0

¹⁰ KAPLAN, Karel. *Pravda o Československu 1945-1948*. Praha: Panorama, 1990. Stopy, fakta, svědectví (Panorama). ISBN 80-7038-193-0

¹¹ KAPLAN, Karel. *Pravda o Československu 1945-1948*. Praha: Panorama, 1990. Stopy, fakta, svědectví (Panorama). ISBN 80-7038-193-0

okupačního pásma. Už na začátku června podepsali zástupci obou zemí dohodu o pravidelném odsunu v rozmezí po deseti dnech, odsun do sovětského pásma správy Německa byl ukončen 13. listopadu. I po zdárném jednání se Sovětským svazem a pravidelným odsunem, se československá vláda stále obávala snížení odsouvaných do amerického okupačního pásma v Německu. Obavy Československa se naplnily a každodenní transfery se snížily z šesti na čtyři. „Že rozšíření, resp. udržení dosavadního tempa nepřipadá za žádných okolností v úvahu.“¹²

Na podzim roku 1947 byl odsun ukončen, i když naše republika stále věřila ve vysídlení 106 tisíců německých občanů do amerického pásma, k němuž nedošlo. V Československu zůstalo 239 911 Němců, jejich počet ale stále klesal, na konci roku 1947 jich bylo už jen 196 tisíc, v roce 1949 kolem 177 tisíc německých obyvatel na území Československa. Němečtí obyvatelé, jež v republice zůstávali, byli často dělníci, smíšená manželství a odborníci z řad v průmyslu.¹³

1.5.2. Konfiskace německého majetku

Majetek sudetských Němců byl nejvíce řešen v pátém dekretu prezidenta republiky, a to „*Dekret prezidenta o neplatnosti některých majetkově - právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů.*“¹⁴ V dekretu dvanáctém: „*Dekret prezidenta o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa*“¹⁵ a v dekretu sto osmém: „*Dekret prezidenta o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondech národní obnovy.*“¹⁶

Německý majetek byl zabavován na základě dekretů prezidenta republiky z roku 1945. Nesmíme ovšem zapomínat na Pařížskou konferenci, kde se mimo jiné řešilo i odškodnění postižených zemí. Země měly počítat, jaké škody byly napáchány

¹² KAPLAN, Karel. *Pravda o Československu 1945-1948*. Praha: Panorama, 1990. Stopy, fakta, svědectví (Panorama). ISBN 80-7038-193-0

¹³ KAPLAN, Karel. *Pravda o Československu 1945-1948*. Praha: Panorama, 1990. Stopy, fakta, svědectví (Panorama). ISBN 80-7038-193-0

¹⁴ Benesovy dekrety. 302 Found [online]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/dek/#related>

¹⁵ Benesovy dekrety. 302 Found [online]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/dek/#related>

¹⁶ Benesovy dekrety. 302 Found [online]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/docs/laws/dek/#related>

na majetku a tento majetek započítat do válečných reparací. V případě Československa nebyl zabavený majetek do reparací započítáván.¹⁷

1.6. Parlamentní volby v roce 1946

Volby do parlamentu Československé republiky byly stanoveny Národní frontou na 26. května 1946. Do parlamentu kandidovaly čtyři strany na Slovensku a čtyři strany v Česku, strany: Komunistická strana Československa, Česká strana národně sociální, Československá strana lidová, Demokratická strana, Česká strana sociálně demokratická, Komunistická strana Slovenska, Strana slobody a Strana práce, těchto osm stran se ucházelo o mandáty do parlamentu.

Komunistická strana Československa v čele s Klementem Gottwaldem získala díky svým voličům 31,2 % 93 mandátů. Komunistická strana Slovenska získala 6,9% hlasů, což jí zajistilo 21 křesel v Národním shromáždění. Komunistické strany celkem dokázaly obsadit 114 mandátů. Dalšími výraznými stranami byly Česká strana národně sociální s lídrem Petrem Zenklem, jež obsadila 46 mandátů, Demokratická strana Jozefa Lettricha se ziskem 43 mandátních křesel, Československá strana lidová Jana Šrámka s počtem 24 mandátů, Česká strana sociálně demokratická Zdeňka Fierlinga se 37 mandáty.¹⁸

1.7. Propagační a agitační kampaň komunistů

Kampaň pro úspěšnost komunistické strany ve volbách byla velice rozvinutá a bezkonkurenční. Na území Moravy mohly kandidovat pouze strany, které měly v programu socialismus a spolupráci se Sovětským svazem. Velkou výhodou komunistům byl i fakt, že kandidovaly dvě komunistické strany, jedna v Česku a druhá na Slovensku.

Komunistická strana se snažila ovládnout bezpečnostní složky Československa, překážku v jejich ovládnutí tvořilo ministerstvo vnitra – zpravodajský odbor. Josef

¹⁷ Zabavení majetku sudetských Němců v dekretch | Radiožurnál. Český rozhlas Radiožurnál [online]. Copyright © 1997 [cit. 29.03.2021]. Dostupné z: <https://radiozurnal.rozhlas.cz/zabaveni-majetku-sudetskych-nemcu-v-dekretch-6303428>

¹⁸ Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20536128/422008k018.pdf/0e71fa93-c8e0-479a-9644-11d34f80f014?version=1.0>

Bartík byl sociální demokrat vedoucí zpravodajského odboru, ostatní byli komunisté. Prvním velkým pokusem o moc nad zpravodajskými službami bylo vytvoření tzv. obranného zpravodajství. Komunisté se ve zpravodajství nechtěli věnovat minulosti ale současnosti, vytvořili obrovskou síť důvěrníků, kteří věděli o všem, co se děje v Československu.¹⁹

V sobotu 21. února probíhaly po celé zemi masové demonstrace, na nichž komunisté vybízeli k vyřešení situace a doplnění vlády komunistickými kandidáty. Tento den proběhly i demonstrace nekomunistických stran, které se snažily spíše své voliče uklidnit, že k dosažení Gottwaldových kandidátů nedojde.²⁰

Generální stávkou, které se zúčastnilo přes 2,5 milionů dělníků, byla dalším krokem k prosazení komunistické vlády. Lidové milice obsadily Lidový dům. Akce 24. února měla vytvořit jen další nátlak na prezidenta, aby přijal demisi ministrů.²¹

1.8. 25. únor 1948

Situace se vyostřila natolik, že dne 20. února 1948 podalo 12 ministrů nekomunistických stran prezidentovi demisi. Následující den komunisté svolali masovou akci pro novou vládu. Pod velkým tlakem Beneš demisi dne 25. února 1948 přijal.²²

Prezident republiky byl pod velkým tlakem, kdy k němu přišli vyjednávat Gottwald, Zápotocký a Nosek, na tomto vyjednávání mu předávají list nové nedemokratické vlády. Ráno v tento den komunisté chystají masovou akci na Václavském náměstí, pokud by prezident republiky nepřijal demisi a nejmenoval novou vládu.²³

¹⁹ KAPLAN, Karel. *Pět kapitol o Únoru*. Brno: Doplněk, 1997. Knihy dokumenty. ISBN 80-85765-73-X.

²⁰ KAPLAN, Karel. *Pět kapitol o Únoru*. Brno: Doplněk, 1997. Knihy dokumenty. ISBN 80-85765-73-X.

²¹ KAPLAN, Karel. *Pět kapitol o Únoru*. Brno: Doplněk, 1997. Knihy dokumenty. ISBN 80-85765-73-X.

²² ŠAROCHOVÁ, Gabriela V., Pavel BĚLINA, Jiří KAŠE, Jan Pavel KUČERA a Jaroslav CUHRA. *České země v evropských dějinách*. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-795-5.

²³ ŠAROCHOVÁ, Gabriela V., Pavel BĚLINA, Jiří KAŠE, Jan Pavel KUČERA a Jaroslav CUHRA. *České země v evropských dějinách*. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-795-5.

Jediným odporem, který byl komunistům kladen byli studenti, jimž se podařilo projít až na hrad i přes lidové milice, ovšem prezident je nepřijal. Před pátou hodinou odpolední už bylo umožněno, aby Gottwald pronesl svůj legendární projev.²⁴

1.9. Volby do parlamentu 30. května 1948

Volby v květnu roku 1948, již proběhly podle nového volebního zákona, a to s jednotnou kandidátkou KSČ. I s jednotnou kandidátkou si komunisté nechali přiznat 89 % hlasů, zbývajících 11 % ponechali tzv. bílým lístkům.²⁵

Těmito volbami přebrali celkovou moc nad republikou komunisté zcela legální cestou.

²⁴ ŠAROCHOVÁ, Gabriela V., Pavel BĚLINA, Jiří KAŠE, Jan Pavel KUČERA a Jaroslav CUHRA. *České země v evropských dějinách*. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-795-5.

²⁵ ŠAROCHOVÁ, Gabriela V., Pavel BĚLINA, Jiří KAŠE, Jan Pavel KUČERA a Jaroslav CUHRA. *České země v evropských dějinách*. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-795-5.

2. ROHLE V LETECH 1945-1948

2.1. Obec Rohle

Dochované prameny o obci Rohle pocházejí z roku 1355, kdy je tato uváděna jako středisko dubického panství a farnosti, jejíž součástí je pět kostelů: „*dubický, rohelský, dlouhomilovský, lesnický a brničský s osadami Dubicko, Třeština, Bohuslavice, Hrabová, Rohle, Nedvězí, Benkov, Kamenná a Obědné.*“²⁶ Přesné datum založení obce není známé, avšak první zmínky se objevují již v roce 1290. V první polovině 15. století se obec stala součástí zábřežského panství, od roku 1848 poté zábřežského okresu. V roce 1976 k ní byly připojeny sousední vsi Janoslavice a Nedvězí.²⁷

V současné době obec Rohle spadá do šumperského okresu v Olomouckém kraji. Leží v nadmořské výšce 350 m n. m., v obci žije 640 obyvatel, kteří dosahují průměrného věku 42,1 let. Starostkou obce Rohle je Eva Petrášová, která je současně i kronikářkou obce.²⁸

V Rohli je mnoho spolků a klubů, mezi nejvýznamnější, které se podílejí na společenském životě v obci jsou spolek rybářů obce Rohle, myslivecký spolek Rohle, sbor dobrovolných hasičů, rohelské Radušky, Rohelanka a klub seniorů.²⁹

Obec má dobré sociální zázemí, je vybavena základní a mateřskou školou, obchodem, praktickým lékařem, kadeřnictvím, kulturním domem, zdravotním střediskem, poštou.

2.2. Konec války a osvobození obce Rohle

V roce 1945 bylo v obci mnoho vystěhovalců z bombardovaných německých měst, kteří se zde snažili nalézt útočiště. Byli ubytováni na nejrůznějších místech dokonce i ve třídách německé školy. Od listopadu 1944 do počátku odsunu v roce 1946 se v Rohli zvýšil počet obyvatel německé národnosti z 57 osob na 354. Toto

²⁶ Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA). Kronika obce Janoslavice.

²⁷ Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA). Kronika obce Janoslavice

²⁸ Obec Rohle | Základní informace. Obec Rohle [online]. Copyright © 2021 Obec Rohle, [cit. 24.04.2021]. Dostupné z: <https://www.obecrohle.cz/zakladni-informace>

²⁹ Obec Rohle | Spolky a kluby. Obec Rohle [online]. Copyright © 2021 Obec Rohle, [cit. 24.04.2021]. Dostupné z: <https://www.obecrohle.cz/spolky-a-kluby>

vysoké číslo znamenalo, že skoro v každém druhém domě byla jedna, či více rodin uprchlíků.³⁰

Měsíc březen nebyl ničím neobvyklý, zato v následujícím měsíci dubnu, se konala prohlídka obce a okolních vesnic za účelem odhalení partyzánů, pod vedením německého četníka z Rohle Vondry. Prohlídka probíhala ze začátku bez problémů, než došli až do 8 kilometrů vzdálené Police u Úsova, kde v posledním domě objevili německé vojáky, kteří zběhli z fronty a ukrývali se. Četník Vondra byl zastřelen.³¹

Lidé na sebe začali vytahovat prohřešky, kterých se dopustili nebo jim byly vykonány za války. „V roce 1942 přišel ke mně do hostince dotyčný Tefer Robert, se svým kolegou Hrubým. Chtěli si pro sebe najít společnost sobě rovnou Němců, kteří by je poslouchali. Když se jim to nepodařilo, počali na nás útočit ústně a též tělesně se zbraní ohrožovat. Pan Horký Josef starší muž již z Janoslavic, když se proti tomu ohradil, Tefer Robert proti němu skočil a nadával mu do starých komunistů, z úst mu vyrazil dva zuby, dýmku mu přerazil, košili a kabát mu roztrhal a chtěl ho stlouci. Když se mu podařilo utécti obořil se na mě s bodlem v ruce a chtěl mě jako Čecha probodnout. Tefer Robert byl v uniformě německého vojáka.“³² Citované prohlášení bylo sepsáno v roce 1945.³³

Na začátku května se rovněž v obci Rohle rozšířila zpráva o smrti Adolfa Hitlera v Berlíně. Před osvobozením obce Rudou armádou pojal jeden „náruživý“ velitel³⁴ četnické stanice úmysl bránit Rohli vojensky. Neshledal ovšem v Rohli příznivce svého záměru a díky tomu obec i s rodinou opouští. V sobotu 5. května je zaslána zpráva z Prahy, která rozhlasem vyzývá všechny občany republiky na pomoc proti německé armádě.³⁵

K osvobození samotné Rohle došlo 6. května 1945, kdy byly složeny německé zbraně členům partyzánské jednotky, která přišla z Janoslavic ještě před sovětskou

³⁰ Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Kronika obce Rohle II. Díl.

³¹ Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Kronika obce Rohle II. Díl.

³² Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Národní výbory, MNV Rohle, odboj a okupace 1945-1959, inv. č. 77

³³ Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Kronika obce Rohle II. Díl.

³⁴ Jméno velitele v kronice není uvedeno.

³⁵ Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Kronika obce Rohle II. Díl.

armádou. V pondělí 7. května časně ráno pověsili z věže kostela němečtí vojáci bílou kapitulaci vlajku. Rudá armáda vjela do Rohle v 9 hodin téhož dne, ze strany od Veleboře. „*Sláva osvoboditelům! V Rohli se jich usídlilo asi 1000 a byli zde 6 neděl. Ostatní regulérní armáda jela 2 dny ke Strupšínu – směr Praha. Do sousední obce Janoslavic vjeli první sovětské vojáci od Rohle 7. května o půl čtvrté odpoledne, kde byl velící důstojník přivítán ruským proslovem mládence Navrátila, starostou obce Fr. Bartoněm a kytici květů od žákyně Věry Sedlákové. Lidé a mládež provolávali: „Ať žije krásná armáda! Sláva maršálu Stalinovi – smrt německým okupantům!“*“ Janoslavická kapela pak vyhrávala celý večer našim osvoboditelům.“³⁶

Partyzánská skupina Sever Hrabová se vracela z akce a viděla mezi Rohlí a Janoslavicemi pohybující se vojáky, které považovala za Němce a chtěla je napadnout. Nakonec při pozorování dalekohledy odhalila, že se jedná o vojsko sovětské, s nímž se nakonec střetla na rozhraní katastrů obce Janoslavice a obce Rohle. Partyzáni byli předvoláni na štáb sovětského vojenského útvaru v Janoslavicích, kde dostali mnoho úkolů, například dělali průvodce vojsku Rudé armády po okolních lesích při zadržování ustupujícího německého vojska.³⁷

2.2.1. Osvobození Janoslavic

„*Tak nadešel den 7. května, pondělí. Odpoledne jsme nedočkavě vyhlíželi sovětské oddíly, neboť jsme byli dosud zleva od Úsova a Police ohrožováni německými tanky, které se tam shromažďovaly. Od rána byl v dědině svátek a konány přípravy k uvítání osvoboditelů i osvobozené republiky. Na hrozící německé nebezpečí se moc nedbalo. Naši chlapci – partyzáni, donesli ráno z Rohle zbraně a střelivo, co složil Volkssturm a hlídkovali ve vesnici i venku. O 1/2 4 h vyjeli první sovětské vojáci do vesnice, od Rohle. Za nimi celé kolony, dělostřelci, technický oddíl, pěchota. Uvítání bylo slavnostní a dojemné. Velící důstojník byl přivítán ruským proslovem mládence J. Navrátila, starosta obce F. Bartoš přivítal naše osvoboditele za obec a slíbil poslušnost, za školní děti přivítala vítěze žákyně Věra Sedláková a podala veliteli kytici květů. Dechová hudba janoslavické kapely vyhrávala u kaple a různými pochody, vítala nové a nové ruské kolony, mezitím co děvčata věncila uzdy koňů květy*

³⁶ Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAVO-SOKA), Kronika obce Rohle II. Díl.

³⁷ Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAVO-SOKA), Kronika obce Rohle II. Díl.

a červenými stužkami. Sovětští hrdinové byli tímto vítáním velmi udiveni a dojatí a prohlašovali, že takové počty se jim dosud nikde nedostalo. Dlouho do odpoledne tonula vesnice v rušném vítání osvoboditelů. K večeru odjela část vojska přes les do Hrabové, kam přijela včas, aby odrazila německé tanky, obsadila Hrabovou a Leštinu a zachránila most a tím usnadnila dobytí Zábřeha. Ráno 8. května odjely basarie, které tu nocovaly na Úsov a zahájily palbu na Lukavickou továrnu, která Němcům sloužila za tvrz, dále Mohelnici, kde boj trval až do noci, kdy nastalo příměří a konec boje, neboť i na východní frontě nabídl německé vedení kapitulaci. Krásný most Masarykův u Lukavice vyhozen Němci po povětrí, rovněž most u Mohelnice a Zábřeha. – Ale ještě 9. května ve středu se v lesích bojovalo, neboť některé oddíly německé neuposlechly rozkazu vrchního velení a pokračovaly v boji. – Ale již přišla zpráva o osvobození Prahy, kam pronikly tankové armády z Dolního Slezska přes Krkonoše. A tak dovršeno osvobození vlasti a všude vládla nepopsatelná radost a nálada. V městech a vesnicích utvořeny místní Národní výbory, které převzaly v obcích správu do svých rukou. Zdejší škola neutrpěla ubytováním uprchlíků a vojska, neboť obec leží na vedlejší silnici. Díky těmto okolnostem dělo se vyučování nerušeně od 5. května a již 11. května zahájeno vyučování v obou třídách.“³⁸

2.3. Konfiskování majetku a osídlování

Po konci války se největší proměny týkaly výměny obyvatel, neboť většina Rohelanů byli do té doby převážně Němci. Obec prožívala náhlé a rozsáhlé změny, které v historii neměly obdoby.³⁹

Rohelští starousedlíci, jež se vraceli z vnitrozemí, a k nim se přidávající další osadníci zajišťovali nový život v Rohli. S osídlením nebyl problém, jelikož se lidé ze sousedních vesnic přistěhovali rychle, problém byl technického rázu zástavby, protože mnoho z domů bylo určeno k demolici, či ve velmi špatném stavu.⁴⁰

Jako součást státní správy byly v poválečné Československé republice zakládány zemské, okresní, městské a místní národní výbory. První národní výbor

³⁸ Obec Rohle [online]. Copyright © [cit. 04.06.2021]. Dostupné z: <https://www.obecrohle.cz/file.php?nid=5239&oid=7480040>

³⁹ Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAVO-SOKA), III.B 515, Rohle historie a současnost, J. Bartoš, J. Ovečka, F. Spurný, MNV Rohle 1985.

⁴⁰ Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAVO-SOKA), III.B 515, Rohle historie a současnost, J. Bartoš, J. Ovečka, F. Spurný, MNV Rohle 1985.

v čele s Hynkem Pavlíkem se skládal ze starousedlíků, ovšem ustanoven byl až 18. května 1945. Brzy se národní výbor rozšířil o obyvatele nově přistěhované. Z mladších obyvatel byla složena národní garda, která měla na starosti především zásobování obce a otázku konfiskovaného německého majetku, jež byl postupně přidělován původním českým obyvatelům Rohle nebo lidem, kteří se zde přistěhovali z blízkého okolí i vzdálenějších míst z Československé republiky.⁴¹

Začíná období osídlování majetku v obci. Domy byly přerozdělovány českým obyvatelům z okolí i z vzdálenějších míst v republice. Nejednalo se pouze o domy, ale i o hospodářskou půdu a majetek movitý, především nábytek. Pro získání majetku bylo potřeba písemné žádosti, která se podávala u národního výboru do odboru národní správy. Tento majetek byl Němcům konfiskován na základě prezidentského dekretu. Pokud správci majetku v Rohli zůstali, obdrželi tento majetek do vlastnictví od Fondu národní obnovy nebo od osídlovacího úřadu za finanční obnos podle odhadu.⁴²

Němečtí obyvatelé obce byli směřováni k dělnické práci, radikální nacisté byli zatčeni, obyvatelé, kteří byli ve smíšeném manželství nebo se prokázali odbojovou činností bylo přiznáno československé občanství.⁴³

U každé konfiskované nemovitosti byl přesný soupis všech hodnotných věcí, které se buď přerozdělily zvláště nebo připadly novým majitelům nemovitosti. Převážně se jednalo o hospodářské stroje, jež byly potřebné k práci na statku. Přestože tyto byly novým vlastníkům přislíbeny, po nastěhování se zjistilo, že stroje na statku nejsou. Bez nich bylo obdělávání přidělené půdy nemyslitelné. Noví majitelé se proto museli obracet s žádostí o prošetření na místní národní výbor. Další zájem byl o nábytek, šicí stroje a rádiové přijímače. Rádiových přijímačů bylo pod správou místního národního výboru přerozděleno celkem 48 kusů a 13 kusů zůstalo uskladněných na národním výboru. Veškerý movitý majetek

⁴¹ Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), III.B 515, Rohle historie a současnost, J. Bartoš, J. Ovečka, F. Spurný, MNV Rohle 1985.

⁴² Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Kronika obce Rohle II. Díl.

⁴³ Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), III.B 515, Rohle historie a současnost, J. Bartoš, J. Ovečka, F. Spurný, MNV Rohle 1985.

byl přerozdělován mužům, s výjimkou šicích strojů. Šicí stroj byl skoro v každé domácnosti nutností a skoro všechny ženy si o něj musely zažádat zpětně.⁴⁴

Na základě pověřovacích dekretů probíhalo přerozdělování domů. Osoba měla vykonávat správu nemovitosti a chránit u toho zájmy státní a národohospodářské.⁴⁵

Místní národní výbor musel být ke konci roku 1945 transformován v místní správní komisi, dle dosavadních zákonů místního národního výboru z důvodu dřívější německé většiny v obci. V této správní komisi byla KSČ, lidové strany, a i strana národních socialistů. Do čela této komise byl volen komisař, jímž byl zvolen F. Zapletal.⁴⁶

S přibývajícím počtem obyvatel rostla i potřeba společenského života v obci, díky tomu byl v září 1945 založen Sbor dobrovolných hasičů, Jednotný svaz českých zemědělců a Svaz české mládeže. Z knih, které se za války zachovaly v úschově občanů se utvořila nová česká knihovna, do níž byly přidány knihy zakoupené Národní jednotou.⁴⁷

2.4. Odsun Němců

„Význam odsunu Němců tkví hlavně v tom, že v budoucnu nebudeme mít u nás podvrtný živel, který způsobil obsazení Československa nacistickými vojsky, ukradení naší československé vojenské výzbroje, žalářování tisíců Čechů a jejich mučení v koncentračních táborech atd, atd.“⁴⁸

Takto popisoval problematiku kronikář Jan Ovečka, který sepisoval kroniku obce zpětně, neboť od roku 1944 do padesátých let dvacátého století záznamy chybí.

Rohle, která byla po třicetileté válce obcí s vysokým počtem německých občanů, se v rámci odsunu začínala opět stávat obcí s českým obyvatelstvem.⁴⁹

⁴⁴ Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Národní výbory, MNV Rohle, přiděl konfiskovaných movitostí 1945-1952, inv. č. 48

⁴⁵ Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Národní výbory, MNV Rohle, Příděl konfiskovaných domků 1945-1966, inv. č. 50

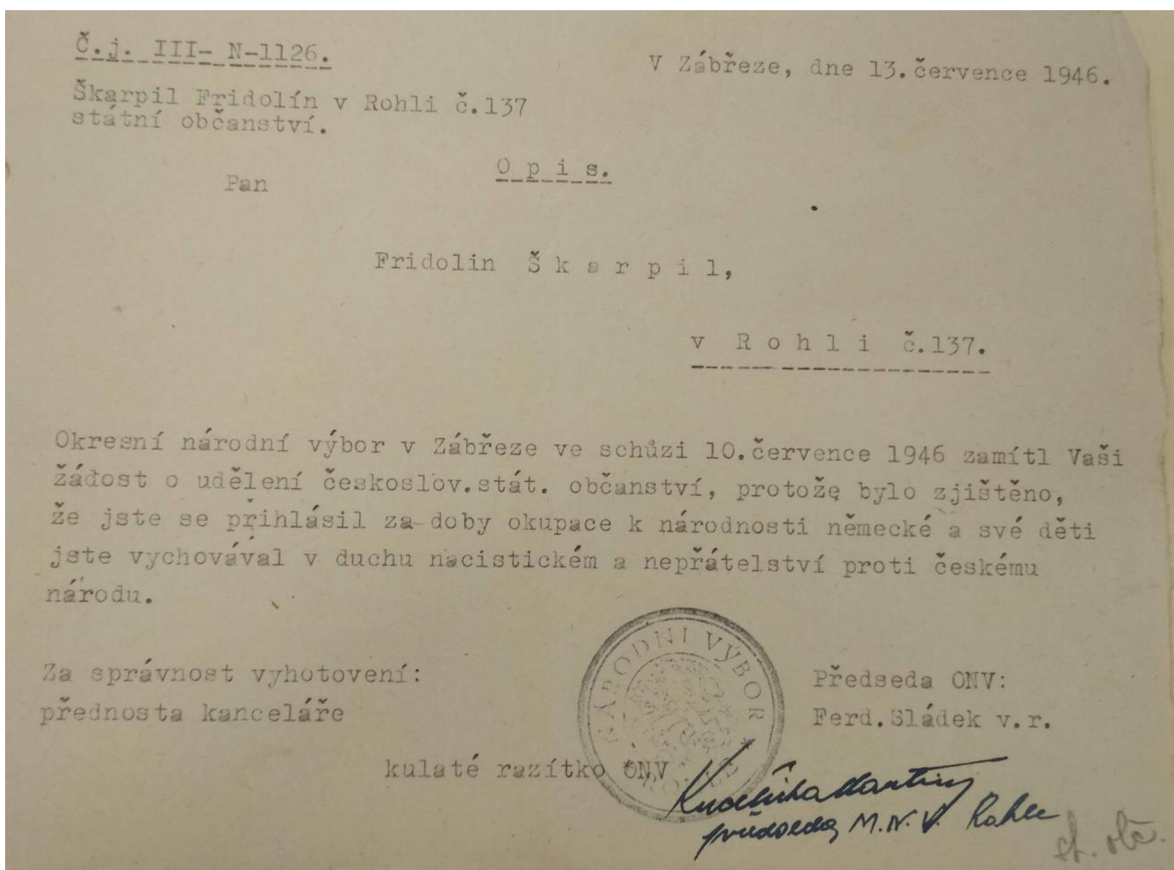
⁴⁶ Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), III.B 515, Rohle historie a současnost, J. Bartoš, J. Ovečka, F. Spurný, MNV Rohle 1985.

⁴⁷ Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), III.B 515, Rohle historie a současnost, J. Bartoš, J. Ovečka, F. Spurný, MNV Rohle 1985.

⁴⁸ Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Kronika obce Rohle II. Díl.

⁴⁹ Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Kronika obce Rohle II. Díl.

Odsun německého obyvatelstva z obce probíhal od dubna do září roku 1946. Rozhodoval o něm místní národní výbor, jenž pořizoval seznamy o tom, kdo v obci zůstat smí (týkalo se především smíšených manželství) a kdo bude odsunut. U Němců bylo bráno v potaz to, zda si za války zažádali o říšskoněmecké státní občanství či nikoliv. Národní výbor v Rohli poskytl informace o občanech a zasílala se oficiální žádost do Zábřehu na okresní výbor. (viz následující kopie dokumentů „Osvědčení o národní spolehlivosti“, „Zachování československého státního občanství“ a „Opis“)



51

Obr. 1. „Zamítnutí žádosti o československé občanství panu Fridolímu Škarpilovi“

⁵⁰ Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAVO-SOKA), Státní občanství- spolehlivost a domovní právo, inv. Číslo 36, 1945-1953

⁵¹ Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAVO-SOKA), Státní občanství- spolehlivost a domovní právo, inv. Číslo 36, 1945-1953

1464

Národní výbor v Roklí
 došlo dne 7. 12. 47
 číslo

Okresní národní výbor v Zábřezě.
Telefon č. 247, 341, 342.

Č. j. : III/N-964/2. Dne 17. 11. 1947. 3

Předmět: Sittová Františka, Rohle č. 82,
osvědčení o národní spolehlivosti podle § 1 odst. 4 úst. dekr.
č. 33/1945 Sb., schválení.

Slečna Františka Sittová
~~XXXXXX~~
Rohle č. 82.

Ministerstvo vnitra schválilo svým rozhodnutím ze dne 24. 9. 1947 č. A-4.604-27/11-46-VI/2 osvědčení o národní spolehlivosti, které Vám bylo vydáno okresním národním výborem v Zábřezě podle § 1 odst. 4 úst. dekrety č. 33/1945 Sb. dne 20. 8. 1946 pod čís. III/N-1182/1/46.

Za vydání tohoto osvědčení se Vám předepisuje dávka za úřední úkon podle sazby A pol. 2 vlád. nař. č. 7/1947 Sb. ve výši 20 Kčs, kterou zaplatíte připojenou složenkou. Stvrzenku o zaplacení této dávky sem pak předložte spolu s 20 Kčs kolkem na okolkování vydaného osvědčení.

Referent ONV:
v z. Beránek v. r.

Místní národní výbor
Rohle

na vědomí! a k záznamu v ohlašovacím rejstříku.

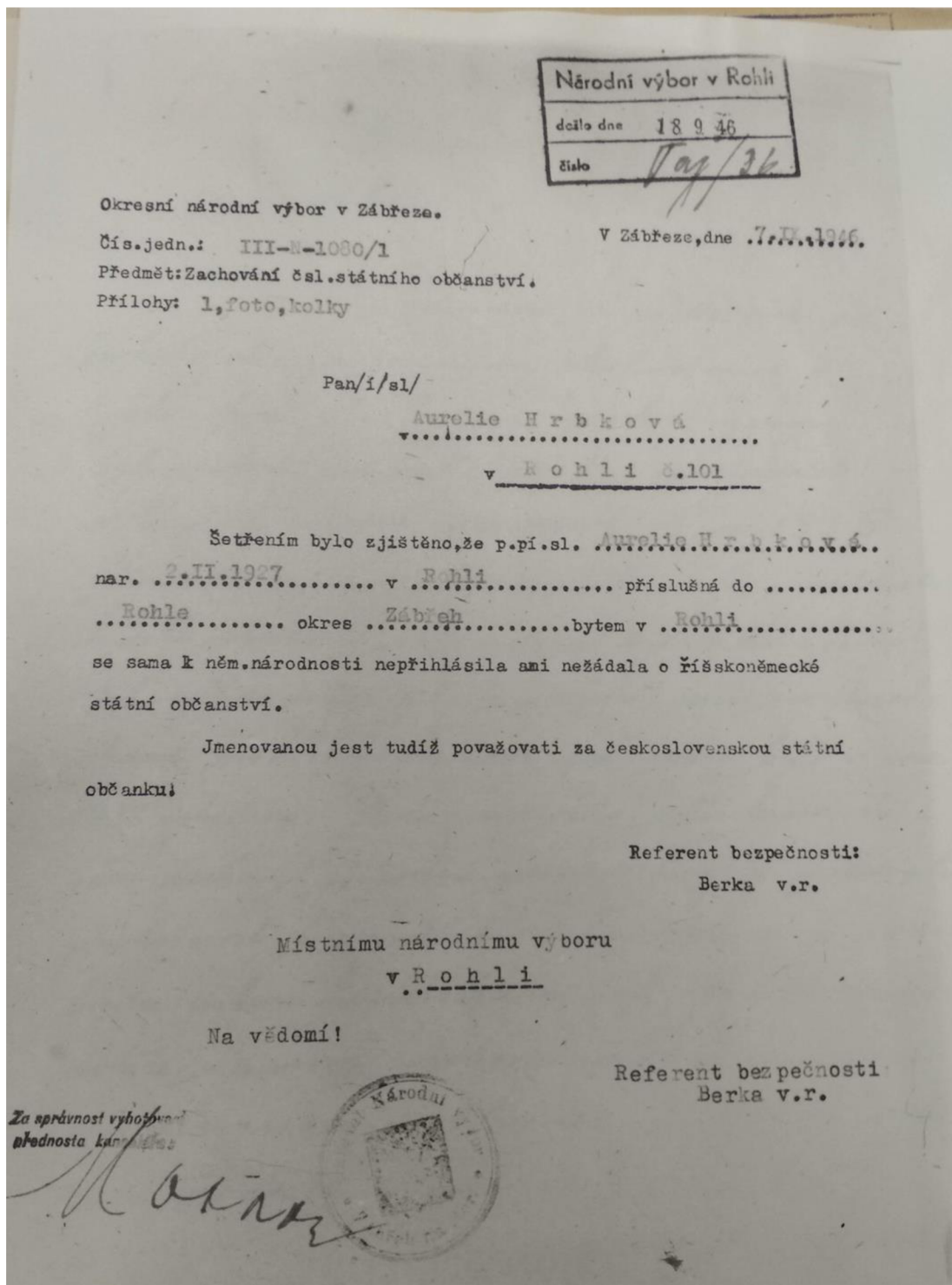
Za referenta ONV:
Dr. Beránek v. r.

Za správnost vyhotovení
středněk. kancelář

[Handwritten signature]

Obr. 2. „Osvědčení o národní spolehlivosti“

⁵² Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAVO-SOKA), Státní občanství- spolehlivost a domovní právo, inv. Číslo 36, 1945-1953



53

Obr. 3. „Přiznání zachování československého občanství paní Aurelii Hrbkové“

⁵³ Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAVO-SOKA), Státní občanství- spolehlivost a domovní právo, inv. Číslo 36, 1945-1953

Skupiny lidí připravených k deportaci se v určitou dobu musely hlásit před národním výborem. Němečtí obyvatelé byli odváženi jednou za týden pomocí nákladních automobilů do blízké Mohelnice. Jakmile bylo na nádraží dostatek lidí pro zaplnění celého jednoho vlaku, byli odváženi do Německa. Každý týden byla odvezena skupina 15-20 Němců. V každém vlaku byla k dispozici lékařská asistence.⁵⁴

Němci opouštějící obec si mohli vzít 80 kilogramů majetku na osobu. Majetek, který museli v obci zanechat byl údajnou splátkou toho, čeho se dopustili.⁵⁵

Odsun se odehrával postupně, bez větší dramatizace, bohužel 3 němečtí obyvatelé neunesli tíhu odsunu a spáchali sebevraždu, k níž došlo ještě před odsunem. Jednalo se o tři muže, kteří si nedokázali představit opuštění obce, která pro ně byla domovem. „*Hnilička (93 let), na domku čp. 125, kde bydlí p. Psota – v dřevníku; Kopřiva v domku č. 115, kde bydlí Jiří Unzeitig – na půdě a Jan Hecl z čp. 142 se oběsil v lese u Kudličkovy chaty.*“⁵⁶

2.5. Volby v roce 1946

Dne 26. května 1946 byli po celé Československé republice voleni zástupci do ústavonárodního shromáždění na volební období dvou let.⁵⁷

Volby do Ústavodárného shromáždění v květnu roku 1946, byly kontrolou politické zodpovědnosti občanů obce Rohle.⁵⁸

⁵⁴ Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), III.B 515, Rohle historie a současnost, J. Bartoš, J. Ovečka, F. Spurný, MNV Rohle 1985.

⁵⁵ Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Kronika obce Rohle II. Díl.

⁵⁶ Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Kronika obce Rohle II. Díl.

⁵⁷ Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Kronika obce Rohle II. Díl.

⁵⁸ Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), III.B 515, Rohle historie a současnost, J. Bartoš, J. Ovečka, F. Spurný, MNV Rohle 1985.

Komunistická strana Československa	96 hlasů	7 mandátů
Československá strana lidová	57 hlasů	5 mandátů
Československá strana sociální demokracie	13 hlasů	1 mandát
Strana národně socialistická	14 hlasů	1 mandát
Prázdné lístky	2 hlasy	

59

Obr. 4. „Výsledky voleb do ústavodárného shromáždění v květnu 1946“

ne 27. května 1946 byl na základě vládního nařízení obnoven místní národní výbor podle výsledků voleb, které proběhly do ústavonárodního shromáždění.⁶⁰

Dle výsledků voleb do ústavonárodního shromáždění, byly přiděleny mandáty politickým stranám. Schůze místního volebního výboru se konala 12. června 1946.⁶¹

Po volbách byl v Rohli obnoven místní národní výbor, který byl ustanoven patnácti členy. Dne 3. července 1946 složili na mimořádné schůzi všichni členové místního národního výboru přísahu a byl zvolen předseda M. Kudlička ze strany komunistické, jeho místopředsdou měl být člen ze strany lidové, která odmítla. Místopředsdou se stal František Zapletal z Československé komunistické strany.⁶²

⁵⁹ Český statistický úřad | ČSÚ [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20536128/422008k018.pdf/0e71fa93-c8e0-479a-9644-11d34f80f014?version=1.0>

⁶⁰ Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOKA), Kronika obce Rohle II. Díl.

⁶¹ Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOKA), Kronika obce Rohle II. Díl.

⁶² Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOKA), Kronika obce Rohle II. Díl.

Dne 28. října byl vyhlášen zákon o dvouletém hospodářství. Občané slavnostně přísahali, že se jej budou snažit naplnit, v míře nejvyššího úsilí pro lepší živobytí ve vlasti.⁶³

2.6. Školy

Během okupace nebyla v Rohli česká škola, ta obnovila svoji výuku v září 1945, výuka tohoto školního roku probíhala i pro žáky z přidružených obcí, následně pouze pro děti místní. Ředitelem školy byl M. Skoumal. Nově bylo obci uděleno i povolení na provoz měšťanské školy, o jejíž zřízení se nejvíce zasloužil Jan Ovečka, rohelský rodák, který se do obce vrací po ukončení druhé světové války. Měšťanskou školu začal připravovat k výuce již o prázdninách. Celkem byly upraveny 4 učebny bývalé německé školy.⁶⁴

Mateřská škola

Mateřská škola v Rohli byla za války v provozu, ale vzhledem k početnému německému obyvatelstvu v ní výuka probíhala v německém jazyce. První školní rok s vyučováním předmětů v českém jazyce byl 1945/1946. Společně s českou mateřskou školou vzniklo i sdružení rodičů, kde se matky scházely každý týden, aby mohly společně sdílet otázky výchovy, zdraví a hygieny. Školní rok v mateřské škole skončil již 21. června 1946. Mateřská škola měla nadále zůstat v obci na stejném místě i s učitelkou Věrou Švédovou.⁶⁵

Paní Věra Švédová nejprve vystudovala měšťanskou školu, následně odbornou školu v Přerově pro ženské povolání, kurzy pro povolání učitelky v mateřské škole při státním ženském ústavu učitelském v Brně. Po tomto studiu se stala 1. března 1946 učitelkou čekatelkou.⁶⁶

Na počátku školního roku 1946/1947 měla mateřská škola 20 dětí, počet dětí ovšem v průběhu roku rostl, a to díky obyvatelům přicházejícím do Rohle v rámci osídlování. Každé dítě bylo pravidelně každý měsíc váženo a měřeno. Během prosince

⁶³ Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Kronika obce Rohle II. Díl.

⁶⁴ Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), III.B 515, Rohle historie a současnost, J. Bartoš, J. Ovečka, F. Spurný, MNV Rohle 1985.

⁶⁵ Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Kronika obce Rohle II. Díl.

⁶⁶ Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Kronika obce Rohle II. Díl.

nového školního roku 1946/1947 byla mateřská škola přemístěna místním národním výborem bez projednání a schválení příslušným školským úřadem do budovy číslo 2, jež byla méně vyhovující než dosavadní budova, která byla přidělena obvodnímu lékaři v Rohli.⁶⁷

V mateřské škole probíhalo mnoho akcí, už od jejího počátku obnovení fungování v českém jazyce. Škola neopomněla výročí prvního prezidenta republiky Tomáše Garriguea Masaryka k jeho devadesátým šestým narozeninám. K oslavě Dne matek byla uspořádaná besídka společně s obecnou školou 29. května. Mikulášská besídka byla v mateřské škole uspořádána 6. prosince 1946. „*Děti byly po programu poděleny pečivem, které upekly maminky a podělily i děti chudobné, jejichž rodiče nemohli ničím přispět.*“ Po přestěhování do nové budovy v roce 1946 měly děti vánoční besídku, na níž obdržely dar od Severomoravského spotřebního družstva v Šumperku ve výši 180 korun československých.⁶⁸

Obecná škola

Obecná škola začala výuku v českém jazyce stejně jako škola mateřská ve školním roce 1945/1946. Škola měla osm tříd. Vyučovaly se tyto předměty: čtení, psaní, počítání, počty, kreslení, ruční práce, tělesná výchova, zpěv, přírodopis, dějepis, zeměpis a náboženství.⁶⁹

Ustavující schůze místní školní rady v Rohli se konala 11. února 1946. Předsedou byl zvolen Hynek Pavlík, místopředsedou Jan Jureček. Do obnoveného dorostu Československého červeného kříže se přihlásilo mnoho žáků. Své místo na škole našla žákovská samospráva, která se zasadila například o zavedení prezouvání žáků.⁷⁰

Druhá třída, jakožto zatímní, byla povolena Zemskou školní radou v Brně. Vyučovat v ní začala učitelka čekatelka Ludmila Kheilová. První třídu učil řídící učitel Miroslav Skoumal. Na začátku školního roku 1946/1947 bylo ve škole 51 žáků

⁶⁷ Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Kronika obce Rohle II. Díl.

⁶⁸ Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Kronika obce Rohle II. Díl.

⁶⁹ Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Kronika obce Rohle II. Díl.

⁷⁰ Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Kronika obce Rohle II. Díl.

na konci téhož školního roku 58, počet se navyšoval s pokračujícím osídlováním obce.

71

Bylo zřízeno rodičovské sdružení, které velice pomáhalo při zajišťování topiva do budovy školy a pořádalo nejrůznější akce. Rodičovským sdružením byl zaveden dobrovolný příspěvek dvacet korun československých. Škola uspořádala několik oslav: „7. března, 9. května, svátek matek a v rámci týdne dětské radosti podnikla výlet na hrad Brničko.“⁷²

Ve škole se vyučovalo římskokatolické náboženství, jehož výuku měl na starosti František Válek, administrátor farního úřadu v Rohli, a českobratrské evangelické náboženství, které měl na starosti Rudolf Šedý, vikář dané církve z Hrabové. Příspěvek byl určen na potřeby sdružení, jehož předsedou byl František Drtil. První velkou oslavou v tomto školním roce byly oslavy vzniku republiky 28. října. Sdružení rodičů a přátel školy uspořádalo pro žáky Mikulášskou besídku, na níž žáci dostali dárky a pečivo. Tovární národní správa v Kamenné darovala 100 kusů desek na sešity. Na vánoční besídku, která se konala 21. prosince obdržela škola dar od Severomoravského spotřebního družstva v Šumperku 360 korun československých.⁷³

Měšťanská škola

Měšťanská škola byla obdobou školy obecní. Škola byla vedena učitelkou Annou Hlavatou a ředitelem Josefem Rýznarem. I na měšťanské škole byla zřízena samospráva, jež byla vedena výše uvedenou učitelkou.⁷⁴

Ve škole se vařily teplé nápoje pro přesporní žáky. Také zde probíhaly různé akce a oslavy výročí. Dětský ples se konal dne 3. března 1946. Následně 7. března uspořádala oslavu výročí narození Tomáše Garriguea Masaryka, prezidenta osvoboditele. Také den svobody 9. května nebyl v oslavách vynechán. Žáci školy se účastnili na začátku března sběru šišek ve velebořském polesí za účelem zisku semen pro novou výsadbu. Dne 20. března byl škole vrácen filmový projektor, který

⁷¹ Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Kronika obce Rohle II. Díl.

⁷² Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Kronika obce Rohle II. Díl.

⁷³ Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Kronika obce Rohle II. Díl.

⁷⁴ Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Kronika obce Rohle II. Díl.

byl majetkem původní německé obecné školy, po osvobození zabaven a převezen do Liberce. „7. 6. 1946 se poprvé promítaly v Rohli úzké filmy pro žáky naší školy, škol okolních i pro dospělé.“ Pod vedením ředitele Josefa Rýznara a všech učitelů se uskutečnil výlet do Prahy. Školní rok 1945/1946 byl ukončen 28. června s 89 žáky. Školu navštívila komise za účelem schválení budovy školy. Do školního roku 1946/1947 bylo zapsáno 114 žáků do čtyř tříd.⁷⁵

2.7. Společenský život

Zásobování obce nebylo úplně ideální, a proto muselo být korigováno přidělem na lístky. Obrovský problém obce byla dopravní obslužnost a spojení s okolními městy. Pošta z Horní Libiny musela být dovážena koňmi. Prakticky neexistovalo autobusové spojení z Rohle.⁷⁶

Situace s dopravním spojením byla natolik vážná a netýkala se pouze Rohle samotné, ale i mnoha okolních obcí, z nichž se lidí po osvobození neměli jak dostávat do zaměstnání a škol. Obce společně podaly žádost na ředitelství státních drah v Olomouci o obnovení autobusového spojení, jež se dobře osvědčilo za okupace, z Libiny do Zábřehu. Tento autobusový spoj by projel všemi obcemi, jichž se problém týkal. Tato žádost byla z ředitelství zamítnuta z důvodu nedostačujícího množství pneumatik, pořadí důležitosti a budoucí nevytíženosti spoje.⁷⁷

Dne 11. září v roce 1946 byl odsunut i farář Jan Klein do západního Německa. Po jeho odchodu byl jmenován prozatímní správce farnosti František Reichl, farář z Dlouhomilova. Poprvé se po dlouhé odmlce v kostele sloužily bohoslužby v českém jazyce.⁷⁸

Postupem času se začaly ucelovat vztahy mezi sousedy a obyvatelé začínali spolupracovat na kulturním životě obce. Květnové tradice na nedalekém Bradle byly obnoveny již v roce 1946. V sále na rychtě (č. p. 47) byly pořádány plesy i divadelní představení, tento prostor byl jeho velikostí nevhodný, z tohoto důvodu byla snaha vybudovat vhodnější zázemí pro kulturní akce. Nová budova pro kulturní zázemí

⁷⁵ Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Kronika obce Rohle II. Díl.

⁷⁶ Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), III.B 515, Rohle historie a současnost, J. Bartoš, J. Ovečka, F. Spurný, MNV Rohle 1985.

⁷⁷ Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Kronika obce Rohle II. Díl.

⁷⁸ Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Kronika obce Rohle II. Díl.

nepřipadala v úvahu z důvodu finančních a materiálních, proto se rozhodlo pro úpravu stávající stavby č. p. 112, k níž bude dostavěno přísálí, vestibul a jeviště. O výstavbě nového kulturního domu rozhodl v roce 1947 obnovený Národní výbor, čítající 150 členů. Postaven byl pomocí neplacených brigád téhož roku.⁷⁹

Odbor národní jednoty byl obnoven na začátku roku 1947 a čítal 150 členů. Brzy se odbor národní jednoty rozhodl vybudovat kulturní dům. Tento byl postaven pomocí neplacených brigád již na konci téhož roku. Slavnostní otevření připadlo na neděli 16. listopadu 1947, kde vystoupil pěvecký sbor severomoravských učitelů ze Zábřeha. Na slavnostním otevření měl proslov starosta Ústřední národní jednoty v Olomouci František Reichl. Zisk ze slavnostního otevření činil 20 940,30 Korun československých a byl použit na zaplacení neuhrazených účtů. Ihned po slavnostním otevření se v něm začaly konat nejrůznější kulturní akce.⁸⁰

2.8. Rok 1947

V roce 1947 se věnuje Rohle dvouletému hospodářskému plánu, který byl schválen v říjnu roku předešlého. Jedná se o uzákonění pozemkové reformy, jež byla schválena 11. července 1947. Tímto způsobem bylo zkonfiskováno 966 714 ha zemědělské půdy z čehož bylo 227 000 ha půdy orné. Mezi malé rolníky bylo rozděleno okolo 127 000 ha půdy. Veškerá zbylá půda a půda s lesním porostem šla do rukou státu a státních statků. Tento postoj při rozdělování půdy byl likvidační pro většinu velkostatkářů a drobných rolníků. Současně se stát snažil zmodernizovat hospodářství a těžkou práci odvádět pomocí strojů, tuto mechanizaci se měli učit rolníci.

2.8.1. Konfiskace a přerozdělování majetku v roce 1947

V tomto roce také pokračoval problém s konfiskací majetku. Místní Národní výbor v Rohli musel o všem informovat okresní Národní výbor v Zábřehu, který měl vyšší rozhodovací právo. Obec prováděla šetření podle vyhlášek a zákonů. *„Byl vymezen pojem nezemědělského majetku na čísle 152 pro účely konfiskace podle dekretu č. 108/45 Sb. Toto vymezení pro konf. č. 108/45Sb. na domě čp. 152 stalo*

⁷⁹ Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOKA), Kronika obce Rohle II. Díl.

⁸⁰ Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOKA), III.B 515, Rohle historie a současnost, J. Bartoš, J. Ovečka, F. Spurný, MNV Rohle 1985.

se jistě omylem, neboť dům č. 152 je zemědělská usedlost, k němuž bylo v době konfisk. knihovně připsáno 4. ha pozemků. U domu je rovněž příslušné hospodářské budovy, stáje, stodola, kolna, seník, sýpka apod. Také se tam nachází částečné hospodářské nářadí. Nejsou tu tedy předpoklady pro konfisk. Podle dekretu č. 108/45 Sb. Žádáme proto, aby případ byl dán ku konkrétnímu řešení pro vymezení pojmu zemědělského majetku pro účel konfiskace podle dekretu č. 12/45 Sb.“⁸¹

2.9. Únor 1948

Vítězný únor byl v Rohli přijat velmi pozitivně, vzhledem k tomu, že už ve volbách roku 1946 komunisté získali nadpoloviční většinu. „*Únorové události roku 1948 nalezly v Rohli příznivou půdu i ohlas, protože zde měli komunisté rozhodující vliv již od roku 1945. Tak tomu bylo i při přijetí Ústavy 9. května, uzákonění národního pojištění a školské reformy, sloučení sociální demokracie s KSČ, zvolení prezidentem republiky K. Gottwalda – a mnoha dalších opatřeních.*“⁸² V obci Rohle byl vytvořen místní akční výbor Národní fronty. Národně socialistická strana a strana lidová ukončily svoji činnost. V následujících volbách v květnu roku 1948 jednotně zvítězila kandidátka Národní fronty.⁸³

„Symbolickým vyvrcholením dosavadního vývoje bylo slavnostní zasazení Lípy svobody na rozcestí ke Strupšinu a Janoslavicím 28. října 1948 na paměť stého výročí od zrušení roboty, třiceti let vzniku republiky a deseti let od osudného Mnichova.“⁸⁴ Díky novému celostátnímu režimu ztratily národní jednoty své opodstatnění, a proto byla jejich činnost ukončena a převzata do správy nově vzniklého rohelského Družstva pro kulturní povznesení venkova, v němž se uplatnili i bývalí vedoucí činitelé národní jednoty.⁸⁵

⁸¹ Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAVO-SOKA, Národní výbory, MNV Rohle, Konfiskace německého aj. majetku a vynětí z konfiskací 1946-1956, inv. č.43

⁸² Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAVO-SOKA), III.B 515, Rohle historie a současnost, J. Bartoš, J. Ovečka, F. Spurný, MNV Rohle 1985.

⁸³ Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAVO-SOKA), III.B 515, Rohle historie a současnost, J. Bartoš, J. Ovečka, F. Spurný, MNV Rohle 1985.

⁸⁴ Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAVO-SOKA), III.B 515, Rohle historie a současnost, J. Bartoš, J. Ovečka, F. Spurný, MNV Rohle 1985.

⁸⁵ Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAVO-SOKA), III.B 515, Rohle historie a současnost, J. Bartoš, J. Ovečka, F. Spurný, MNV Rohle 1985.

Závěr

V práci jsem se snažila nastínit stěžejní momenty dění v tzv. třetí Československé republice v letech 1945-1948. Hlavní pozornost jsem věnovala poválečné situaci, odsunu Němců, volbám a vítězství komunistické strany v roce 1948. V druhé kapitole jsem reflektovala ohlas těchto událostí v obci Rohle, přiblížila společenský život a poválečný vývoj místního školství.

K roku 1945 byla obec tvořena převážně německým obyvatelstvem, které bylo po válce na základě Benešových dekretů vysídleno. Odsun probíhal od dubna do září 1946 a byl realizován z nedaleké Mohelnice, kam byli němečtí obyvatelé z Rohle přiváženi nákladními automobily. Zůstat mohli pouze Němci, kterým byla prokázána tzv. národní spolehlivost. Až na tři muže, kteří spáchali z důvodu ztráty domoviny ještě před odsunem sebevraždu, nedošlo k žádným projevům násilí. Do Rohle postupně začali na zabraná místa přicházet noví osadníci, kteří se podíleli na poválečné obnově. V obecné a měšťanské škole, v nichž se za války učilo německy, byl zaveden jako vyučovací jazyk čeština. Postupně se obnovoval také společenský a kulturní život, v roce 1947 byl postaven kulturní dům, hrála se divadelní představení a pořádaly plesy i jiné akce. Výsledky voleb do Ústavodárného shromáždění v roce 1946 ukázaly výraznou podporu komunistické strany. Proto také nebylo překvapením, že únorový převrat v roce 1948 přijala většina Rohelanů pozitivně.

Jak bylo uvedeno již v úvodu, hlavní přínos práce spatřuji v obohacení odborné literatury regionálních dějin, neboť dosud nebyla vydána žádná publikace, věnující se dějinám naší obce. Rovněž shledávám přínos v osobní rovině, kdy jsem si rozšířila své poznatky o obci, které jistě využiji ve svém oboru.

Původně jsem chtěla realizovat rozhovory s občany obce, ale to bohužel z důvodu pandemické situace nebylo možné. Tento záměr proto může být podnětem pro případné rozšíření v rámci diplomové práce.

Seznam literatury

BENEŠ, Edvard, OLIVOVÁ, Věra, ed. *Odsun Němců z Československa a dokumenty*. 3., (zkrác.) vyd. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 2011. Knižnice Společnosti Edvarda Beneše. ISBN 978-80-86107-51-6.

KAPLAN, Karel. *Pravda o Československu 1945-1948*. Praha: Panorama, 1990. *Stopy, fakta, svědectví (Panorama)*. ISBN 80-7038-193-0.

Košický vládní program: program nové čs. vlády Národní fronty Čechů a Slováků. 5. vyd. (ve Svobodě 3. vyd.). Praha: Svoboda, 1984.

ŠAROCHOVÁ, Gabriela V., Pavel BĚLINA, Jiří KAŠE, Jan Pavel KUČERA a Jaroslav CUHRA. *České země v evropských dějinách*. Praha: Paseka, 2006. ISBN 80-7185-795-5.

RATAJ, Jan a Přemysl HOUDA. *Československo v proměnách komunistického režimu*. V Praze: Oeconomica, 2010. ISBN 978-80-245-1696-7.

KAPLAN, Karel. *Pět kapitol o Únoru*. Brno: Doplněk, 1997. *Knihy dokumenty*. ISBN 80-85765-73-X.

BĚLINA, Pavel. *Dějiny zemí Koruny české*. 9. vyd. Praha: Paseka, 2003. ISBN 80-7185-607-X.

Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), III.B 515, *Rohle historie a současnost*, J. Bartoš, J. Ovečka, F. Spurný, MNV Rohle 1985.

Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), *Kronika obce Rohle II. Díl*.

Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), *Kronika k obci Janoslavice*.

Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), *Národní výbory, MNV Rohle, Konfiskace německého aj. majetku a vynětí z konfiskací 1946-1956, inv. č.43*

Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Státní občanství-spolehlivost a domovní právo, inv. Číslo 36, 1945-1953

Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Národní výbory, MNV Rohle, přiděl konfiskovaných movitostí 1945-1952, inv. č. 48

Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Národní výbory, MNV Rohle, Příděl konfiskovaných domků 1945-1966, inv. č. 50

Zemský archiv v Opavě – Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Národní výbory, MNV Rohle, odboj a okupace 1945-1959, inv. č. 77

Seznam ostatních zdrojů

<https://www.psp.cz/docs/laws/dek/>

<https://radiozurnal.rozhlas.cz/zabaveni-majetku-sudetskych-nemcu-v-dekretech-6303428>

https://www.psp.cz/files/pk/volby_1946.pdf

<https://www.czso.cz/documents/10180/20536128/422008k018.pdf/0e71fa93-c8e0-479a-9644-11d34f80f014?version=1.0>

Benesovy dekry. 302 Found [online]. Dostupné z:

<https://www.psp.cz/docs/laws/dek/#related>

Obec Rohle [online]. Copyright © [cit. 04.06.2021]. Dostupné z: <https://www.obecrohle.cz/file.php?nid=5239&oid=7480040>

Seznam obrazové přílohy

Obr.1 *Zamítnutí žádosti o československé občanství panu Fridolinu Škarpilovi*

Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Státní občanství-spolehlivost a domovní právo, inv. Číslo 36, 1945-1953

Obr. 2 Osvědčení o národní spolehlivosti

Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Státní občanství-spolehlivost a domovní právo, inv. Číslo 36, 1945-1953

Obr. 3 Přiznání zachování československého občanství paní Aurelii Hrbkové

Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Státní občanství-spolehlivost a domovní právo, inv. Číslo 36, 1945-1953

Obr. 4 Výsledky voleb do ústavodárného shromáždění v květnu 1946

Zemský archiv v Opavě - Státní okresní archiv Šumperk (ZAvO-SOkA), Státní občanství-spolehlivost a domovní právo, inv. Číslo 36, 1945-1953